

# Duitse diplomaten werkten mee aan Holocaust

Nieuwe studie toont 'misdadige' rol van Buitenlandse Zaken aan

Achtergrond - 25 oktober 2010

Duitse diplomaten hielpen actief mee aan de Holocaust en op veel grotere schaal dan totnogtoe bekend was. Dat blijkt uit een studie van gezaghebbende Duitse historici, die ze in opdracht van het Auswärtige Amt schreven. "Het ministerie van Buitenlandse Zaken was een misdadige organisatie", concludeert onderzoeksleider Eckart Conze.

"Liquidatie van Joden." Dat vulde een Duitse diplomaat in 1943 eigenhandig in op zijn dienstreisformulier als reden van zijn zakelijke reis in 1941 naar Belgrado. Het is een van de schokkende documenten die de onderzoekers ontdekten. De reis zelf is al decennia lang bekend. Maar dat er bij Buitenlandse Zaken zo openlijk in interne communicatie over de Holocaust werd geschreven, was nog niet eerder aangetoond. Het bewijst, schrijft dagblad *Die Welt*, dat de kennis over de moord op de Joden in het ministerie wijd verbreid was.

Dat medewerkers van het ministerie van Buitenlandse Zaken in de nazi-tijd meehielpen aan de misdaden van de nationaal-socialistische machthebbers is niet nieuw. De mate waarin ze dat deden wel. "Het ministerie deed actief mee aan alle maatregelen van vervolging, onteigening, verdrijving en vernietiging van de Joden van het begin af aan", aldus historicus Eckart Conze in de *Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung (FAS)*. "Het ministerie was deel van deze monsterlijke dictatuur", concludeert mede-auteur en historicus Norbert Frei in een interview dat donderdag in *Die Zeit* verschijnt.

## Deportaties

De ambtenaren en diplomaten voerden niet alleen bevelen uit, ze namen ook uit eigen initiatief deel aan de Holocaust, blijkt uit de studie. "Het ministerie was op de hoogte van de deportaties, in sommige plaatsen hielpen Duitse diplomaten ook direct mee. Het ministerie had bij de Holocaust zijn taken en voerde die uit", zegt Frei. Het was "een misdadige organisatie", aldus onderzoeksleider Eckart Conze in *Der Spiegel*.

Conze (Marburg) en Frei (Jena) zijn twee van de gezaghebbende historici die aan de 880 pagina's tellende studie 'Das Amt und die Vergangenheit. Deutsche

Diplomaten im Dritten Reich und in der Bundesrepublik' hebben gewerkt. De andere onderzoekers zijn Klaus Hildebrand (Bonn), Moshe Zimmermann (Jeruzalem) en Peter Hayes (Evanston/Illinois).

Het rapport wordt donderdag in Berlijn gepresenteerd. Het ministerie van Buitenlandse Zaken gaf zelf de opdracht voor de studie. De historici kregen voor het eerst inzage in alle beschikbare documenten.

#### Geen verzet

Veel mensen, niet op de laatste plaats in regeringskringen zelf, geloofden lange tijd graag dat het Auswärtige Amt, zoals het ministerie officieel heet, zich tijdens de Tweede Wereldoorlog afschermd van de nazi's en verzet pleegde, schrijft *Die Zeit*. In de loop der jaren werd steeds duidelijker dat dit beeld niet klopte. In 2005 gaf toenmalig minister van Buitenlandse Zaken Joschka Fischer (De Groenen) opdracht tot een officiële studie over zijn ministerie in de nazitijd om een eind te maken aan de strijd over dit onderwerp.

Het rapport besteedt ook uitgebreid aandacht aan het feit dat het ministerie veel diplomaten uit de nazitijd na de Tweede Wereldoorlog weer in dienst nam. De personele continuïteit was groot, schrijft *Die Welt*. Kanselier Adenauer zei daarover in 1952: „Je gooit geen vies water weg als je geen schoon water hebt.” Volgens Frank-Walter Steinmeier (SPD), van 2005 tot en met 2009 minister van Buitenlandse Zaken, hield zelfs zijn voorganger en partijgenoot Willy Brandt - minister tussen 1966 en 1969 - deze diplomaten nog de hand boven het hoofd, zo zei hij in het tijdschrift *Cicero*.

#### Ernst von Weizsäcker

Een bijzondere plaats in het onderzoek neemt Ernst von Weizsäcker in. Hij was de vader van de latere bondspresident Richard von Weizsäcker en in de nazi-tijd onder meer staatssecretaris van Buitenlandse Zaken. Na de Tweede Wereldoorlog stond de zoon zijn vader als advocaat terzijde tijdens het proces van Neurenberg. Ernst von Weizsäcker werd tot zeven jaar gevangenisstraf veroordeeld. Volgens de zoon bleef de vader tijdens het nazi-regime in functie om met diplomatieke middelen oorlog en geweld te voorkomen. “Steeds weer was voor hem de beslissende vraag: mag je, moet je, kan je in functie blijven?”, aldus de oud-president in 2005 in de *Frankfurter Allgemeine Zeitung*.

Uit het onderzoek blijkt dat Ernst von Weizsäcker gewillig dienst deed onder de nazi's en bijvoorbeeld het besluit goedkeurde waarmee zij schrijver en Nobelprijswinnaar Thomas Mann in 1936 het Duitse staatsburgerschap afnamen, schrijft de *FAS*.

Opdrachtgever Fischer is zeer geschokt na lezing van de studie, zegt hij in de *FAS*. Steinmeier noemt het “ongelooflijk” dat het 60 jaar moest duren voor de rol van zijn vroegere ministerie onder Hitler werd onderzocht. De huidige minister van Buitenlandse Zaken Guido Westerwelle (FDP) zegt in *Der Spiegel* dat hij wil dat het rapport onderdeel gaat uitmaken van de Duitse diplomatenopleiding.

*Afb. 2: Richard en Ernst von Weizsäcker tijdens het proces van Neurenberg. Foto: wikipedia/US Army/cc*

*Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://duitslandinstituut.nl).*

*Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/601/duitse-diplomaten-werkten-mee-aan-holocaust>*